

minora saxa prehendere, & in iisdem utraque promiscide, velut anchora stabilitam quicunque. & lib. 6. cap. 61. refert ex Aeliano lib. 3. cap. 13. Grues gestare lapillum ad firmandum corporis pondus, ne ingenti cedant tempestate. Fidei typus haec sunt quae Martyres roboravit, confirmavit, exceptit, & tenuit adversus excitatas à Tyrannis tempestates, ut eos ad errorum scopulos alliderent.

C A P U T V.

Martyrum fides granum sinapis est, quod contusum suas exeruit vires.

Matt. 17. 20. *Evidentur spectare Christi verba Matt. 17. 20. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicitis moni hunc illuc; & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Compont distinetè Apostolorum, & Martyrum fidei cum granum sinapis, quod minimum quidem est omnibus feminibus: Ut enim ibi S. Hieron.*

S. Hieron. *Magna est fides, quae granum sinapis comparatur. & S. Cyrilus Hierosolymus Catechesi 5. Quemadmodum semen sinapis in parvo grano multos continet ramos, sic & fides in paucis verbis omnem tam veteris, quam novi testamenti pietatis cognitionem involvit. Desumitur ergo similitudo non ab hujus feminis exilitate, sed à virtute, & acrimonia sublatente, dum non atterritur; si vero tritura accedit, exiguum illud granum usque adeò fervidum est, ut ardore suo nares vellicet, & oculos ad fletum irritet. Reste proinde Magnus Gregorius in prefatione ad Job cap. 2. expendens hujus patientissimi viri conflantiam, & fidelitatem, tunc vel maximè ostentatam, cum tam acerbos subiit cruciatum, ut propter illos nomine Martyris apud Patres condecoretur; ita præclare pro Martyrum nostrorum fide: *Granum sinapis nisi conteratur, nequam vis virtutis ejus agnosciatur, nam non contritum lene est, si vero conteratur, inardebit, & quod in se acerrimum latet, offendit. Sic unusquisque vir sanctus cum non pulchritur, despiciibilis, ac lenis aspicitur. Si qua vero illum tritura persequuntur opprimat, mox quod calidum sapit, offendit.**

S. Pet. Dam. *713 Similia omnino habet S. Petrus Damian. Ser. 17. de S. Vitali Martyre, & Ser. 39. de S. Cassiano Martyre ita fatur: *Cassianus diu quidem latuit, sed cum ad certamen pervenitum est, quid acrimoniae, quid saporis, quid fortitudinis granum sinapis occultaret, aperuit. Egregie etiam S. Bruno in libro de Ornato Ecclesiæ cap. 1. de fide: Granum sinapis, non ledatur, vel conteratur, nullam videtur habere vim; si vero contritum fuerit, illico ejus virtus, & potentia quanta sit, manifestatur. Qui igitur tam fidei habuerit, que in tempore persecutionis, & conditionis, sue virtutis potentiam, & fortitudinem manifestet, ille procul dubio dignus est, qui & montes transferat, & malignos spiritus ejiciat, & cui omnia possibilia fiunt. Adiungo S. Zenonem Vero. Episc. Ser. de fide. Si obvenerint dura, fidei, tanquam granum sinapis, te habere, demonstra.**

Matt. 13. 31. S. Ambr. *714 Quo etiam veniunt illa assertoris nostri verba Matt. 13. 31. *Simile est regnum celorum grano sinapis. Ubi S. Ambros. lib. 2. de Abraham cap. 9. Fides, inquit, comparatur regno celorum. Simile est enim regnum ca-**

lorum grano sinapis. Jam præstat audire S. August. tom. 10. Ser. 31. qui est secundus S. August.

*de S. Laurentio Martyre, expedientem cur Christiana fides grano sinapis exiguo conferatur: *Sicut granum sinapis prima fronde speciei sua est parvum, vile, despectum, non saporem praestans, non odorem circumferens, non indicans suavitatem; at ubi teri coperit, statim odorem suum fundit, acrimoniam exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tanto caloris fervore succedit, ut mirum sit, in tam frivolis tantum ignem fuisse conclusum, &c. Recenset deinde alias grani sinapeos virtutes, & dores, ac statim attexit: Ita ergo & fides Christiana prima fronte videtur esse parva, vilis, & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam preferens, non gratiam subministrans; at ubi diversis tentationibus conteri coperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem dominicae credulitatis aspirat, & tanto divini ignis ardore jactatur, ut & ipsa ferveat, & participantes sibi ardore compellat. Quae omnia Martyri Laurentio invictissimo bellissime adaptat. Eadem omnino verba videlicet apud S. Ambrosium tom. 3. Serm. 1. & 2. de grano sinapis.**

715 Deinde, pro re nata observare oportet, nonnullas sinapis virtutes, & dores. Præcrysma mō refert Plinius 30. cap. 22. ex Pythagore elicit. *Et fuit, qui raro ducent ab Hebraeo nataph, id est, distillare, quia lachrymas elicet: unde lachrymofa sinapis, Hispanæ mostarda, seu mostaza; quasi mustum ardens, quod semen sinapis soleat musto macerari, & præparari ad tollendam acrimoniam. Rem totam expendit Ambrosius Ser. 2. de grano sinapis, atque inde deducit: Ita ergo cum fidei Christianæ manu percipimus, contristamur animo, affligi, diuina præmum corpore, ad lachrymas promovemur, & ipsam nostram salutem cum quodam fletu, ac mærore consequimur. Inde enim jejunia nos exasperant, illino peccatorum conscientia macerat, hinc patrimonii jactura conturbat, & toto contristati habitu, magis salutem consequimur, si amplius defleamus. Secundum quod ait Dominus (Joan. 16. 20. ad Apostolos, Martyres, & fideles, qui pro illo martyrium erant subiuri) *Vos plorabitis, seculum autem gaudebit. Etenim fidei Christianæ præcepta, ea præfertum, qua ad martyrum perfectionem spectant, acria quidem ex eis sunt, oculos ad fletum irritant, tunc maximè cum accedit horrificus tormentorum apparatus, & corpora disrueantur martyrii tritürā; ast eò salubriora, quod acriora sunt, succedit lachrymis gaudium, imo usque adeò sinapis acrimonia, id est, fidei præcepta de morte præferenda inenarrabili gaudio, tanquam vino generoso, temperantur, ut nihil sit generosis Martyribus suavius, quam acerba quaque subire pro Christo. Lege S. Ephrem Ser. 2. de SS. Martyribus.**

716 Secundò, de grano sinapis ait Clemens Alexandrinus, lib. 2. Pædag. cap. 11. *Mel quidem,*

Clem. Alexan.

Sinapi bi- lam dimi- nui.

S. Ephr.

Sic & fides in Martyribus.

S. Ambros.

Martyres terrenis nu- dati.

S. Ephr.

S. Pet. Dami.

Plin.

sinapi ser- penis id- bus adver- satur, ita & fides.

S. Ephr.

Phlegma. Plato. Sinapis con- tra pituita: fides contra vitiosam taciturnitatem.

Fide. Cap. V. & VI.

*quidem, cum sit dulcissimum, bilis generat, quemadmodum quod bonum est, contemptum, quod quidem causa est peccandi: sinapis autem & bilis diminuit, hoc est, iram, & flegma excidit, hoc est, fastum, & superbiam. Hanc inesse vim divino verbo putat Clemens. Eandem præflare virtutem nostrorum Martyrum fidem perpeccionibus confusam quis non videat? Etenim illi in primis fide Christiana illuminati, & roborati, nullo vel levi indignationis signo exhibito, acerbissima subiere tormenta, & dolorum immanitatem animo quidem pacatissimo pertulerunt, omni deposita bili, uno sinapis, id est, fidei Christianæ condimento. Quapropter S. Ephrem Ser. 1. de MM. commendans ilorum fidem, & constantiam attexit: *Et quidem flagellati, atque percussi implorabant dictum sui Domini: diligite inimicos, & eos, qui oderunt vos, ut similes reddant Patri vestro, qui in celis est, oblivioni injurias acceptas tradentes, & omnium miserantes. Deinde hac eadem fide flegma omnis, id est, fastus, & superbiam omnino deperdita, incredibili enim animi submissione jactata in ipsos convitia, & probra perferabant, perstabantque mites, & humiles corde ante præsidum tribunalium, & Tyrannorum ministris obtuperabant.**

717 Tertiò, addit S. Ambros. Ser. 2. de grano sinapis: *Sicut autem, cum sinapi caput fortè curandum est, jubemur abrasos capillos demere, ut nudo corpori perfectius medicina proveniat; ita & cum anima per fidem curanda est, precipitum substantiam à nobis saeculi auferre, impedimenta auri, argenteique deponere, ut nuda, & soli animæ congruentis spirituatis medicina proveniat. Quod in Martyribus præsertim apparent: illi enim (ut loquitur S. Ephrem Ser. 2. de MM.) *Res cunctas contemporant, & S. Petrus Damiani. Ser. 13. de S. Georgio Martyre scitè monebat: Pro defensione fidei dimicare fortiter, & idoneè nequeant, qui adhuc nudari terrenis opibus pertimescant. Quo sit ut in illis, qui pro Christo martyrum subiere, fides mire suas ostentaverit vires, ut qui generose rebus omnibus validerint.**

718 Quartò, subdit Plinius de contuso sinapis grano: *Ad serpantium iclus, & scorpiorum tritum cum acetio illitum. Contra pituitam teneat in ore, donec liquefaciat, aut gargarizatur cum aqua mulsa. Illud in primis de Martyrum fidei martyrii icibus examinata, dicendum, nihil esse, quod magis Daemonis, & infidelitatis icibus adverteret. Illi enim Christiana fide roborati virulentos hostium incursum præoccupabant. Unde illusfrimè S. Ephrem Ser. de 40. MM. Existimabant Principes posse se suis venenatis verbis Sanctorum MM. perumpere constiant, quemadmodum venefici draconis se putabant inescare virginis servum prudentem. Verum sicut à vera Moysis virga, veneficorum baculi consumpti sunt, ita ab inconusa Sanctorum fide, judicum verba superata. Rursus, cum pituita sit humor ille, qui Græcis φλέγμα, nempe humidus, & frigidus, & ita nominetur quod vitam petat, atque omnis generis egritudines adducit, ut Plato ait de Natura, live in Timæo. Addit, cum otis sit morbus in gallinis, dictus Hispanice pepita; unde de homine loquaci dici apud nos solet, no tiene pepita: morbus hic symbolum erit vitiosæ taciturnitatis,*

quam Martyribus indicere tantopere studeare Tyranni, ne publicè Christi mysteria profiterentur. Hic tamen morbus morborum omnium origo à Martyribus præcautus est Rom. 10. Christiana ipsa fide illustrati: Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Roman 10. Medicina ergo adversus pituitam hanc à fidei sinapi emerit: No tuvieron pepita, como los gallinas, y combardes, para confessar la verdad. Etiam cum vita ipsius dispendio. De quo multa diximus lib. 1.

Denique, cursum observo, cruciamenta, dolores, & mortem propter Christum esse in fæ cibos carni insipidos, & amaros. Ut enim S. Ambros. lib. 7. in Lucam c. 1. Quid est gustare mortem? Ne forte quemadmodum panis vita est, ita etiam panis mors sit. Sunt enim qui manducant panem doloris. Inde mors dicitur amara: o mors quam amara est memoria tua! Ecclesiastici 41. 1. Fatetur Ezecl. 41. 17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Et ipse Iaias cap. 30. ubi afflictiones, & dolores appellat panem arctum, & aquam brevem. Henc bracce panem afflictionis, & aquam molestie, id est, cibos amaros, nam panis pro omni cibo ponitur in Scriptura. Ut ergo istiusmodi cibi suaves fiant, & prædulces, pro condimento suavissimo datur Martyribus fides Christiana, tanquam granum sinapis variis cruciatibus contulit: con la mostaza de la fe comen dulce, y sabroso el manjar de su martyrio.

C A P U T VI.

Martyrum fides Scutum est, quo se ipsi, atque Ecclesiam ab hostibus validissime præmuniunt incolunes.

719 Inter alia Ecclesiæ Christianæ elogia, quæ coronatus Vates recenset suo nuttiali Carmine, illud est præclarissimum; *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. De quorum verborum sensu non nihil edifleriuimus sup. cap. 3. Hic illud dumtaxat ad præfixum institutum discutiendum, quidnam illud sit; Circundata varietate? S. Hieron. tūm in Pfalterii propria translatione versu 15. tūm Ezechielis cap. 17. 16. transfert: In scutulis. Licit ergo ex Hieronymi, & Vulgati mente verba, quæ traximus, ita concipere: Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata scutulis. Planè Ecclesiæ vestis est, non solum aurea, sed etiam scutulata, id est, scutulis plena; de quo vestit genere Juvenalis Satyrâ 2. Cœrulea indutus scutulâ, Prudentius, & alii. Sanè hæc in aranearum telis imitata eleganter describit Plinius lib. 11. c. 24. neque interest, rotundis ne, an quadrangulis sit scutulis varatum opus; cum & ovata, & rotunda, & quadrata inveniamus scuta apud antiquos.*

720 Quid ergo in his Ecclesiæ scutis mystrii? Existimo in primis cum S. Ephrem in Encamio 1. de MM. illa Pl. verba referenda signatim esse ad Martyres: ejus verba dedimus suprà n. 555. Rursus, in scutulis laudari reor eorundem Martyrum fidem, quæ ipsi se se, & Ecclesiam à Christianæ religionis hostibus, ac Tyrannorum incuribus, jaculis, & icibus se- curè

curè præmunierunt, fide, ut impenetrabili scuto, undique teuti, & cataphracti. Et meritò quidem hæc, cùm scutum sit militum, se aliosque validè propugnantium proprium instrumentum; & Martyres singulatim gaudeant, inter reliquæ Ecclesiæ Divos, militum nomenclaturâ strenuè decertantum pro Catholica religione. Quæ luculentiora sient si duo consent. Primum scutum esse aptissimum tutelæ, & incolumentis emblemata. Secundum militiae Christianæ clypeum esse, potissimum Martyrum fidem. Primum constat ex facris Litteris (humanioribus prætermis) Moyses etenim Deut. 33. 29. Scutum auxilii Israelitici populi Deum compellavit. David lib. 2. Reg. c. 22. 3. 31. & 36. Deum nuncipat, Scutum suum, clypeum salutis. Contineatur autem illis versibus totus Psalmus 17. cui hunc titulum fecit: *Loquitur est David verba carminis hujus in die, quo eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus.* Sapienter utique quem suæ incolumentis auctorem agnoscet, *salutis scutum dixit, per quem nempè salvus, & incolumentis evasisset.* Non alia mens Machabæo, qui cùm multis præliis, Deo duce & auspice, Græcos profligasset, instaurato templo, restituataque religione, ut partas victorias, univerlamque Judæi populi felicitatem uni sospitatori Deo accepta referret, Templi frontem aureis scutulis, & coronis exornandam curavit. *Et ornaverunt faciem Templi coronis aureis, & scutulis.*

1. Mach.

4. 57.

Fides Christianæ militiae scutum.
Ad Eph. 6. 16.
S. Bruno.

In Martyribus preser-
tum.

Cant. 4. 4.

Collum Ec-
clesie scutu-
latus, fides,

Phi. Gar.

721 Quod verò fides sit Christianæ militiae scutum, testatur disertis verbis Paulus ad Ephes. 6. 16. *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi extinguerere.* S. Bruno explicat: *Fides scutum, id est, fidem scutum, & protectionem vobis. Consentient, & rem illustrant Ecclesiæ Doctores, & Expositores; præsertim Chrysostom. & Ansel. qui hanc scuti nomenclationem in robustissimum Martyrum fidem potissimum cedere animadvertisunt. Lege S. Cyprian. Epist. 56. Luciferum Calaritanum in Libello interpretatio: moriendum esse pro Dei Filio. S. Nyss. Orat. 2. de SS. 40. MM. relatum supra cap. 4. Addit ex S. Ephrem in Encomio 1. ad omnes SS. Martyres, ubi ita egregie: *Deus fortis sanctos Martyres corroboravit ad Tyrannorum crudelia consilia superanda. Ipse omni genere armaturæ suis milites ad hoc bellum instruxit, circumveniens eos undique Scuto fidei.* Tot ergo habet Ecclesia scuta, quibus se undique cooperiat, & præmuniat, quot Martyres fidei Christianæ propugnatores. Philo Carpathius (cui consenserit Aponius) ita exponit: *Collum fides dicitur humanae rationis forma, ut enim longius visuri collum extendimus, sic per fidem, & rationis visum futura providemus, & longe posita præstolamur. Proptereò hoc Ecclesiæ Christianæ collum Davidicæ turri componitur, quam pro Hierosolymæ defensione in monte Sionæ extruxerat David, ut inde irruptiones hostium prævideret, ac propulsaret,**

*Unde sacra Scriptura hanc turrim appellat eminentem. Subdit Philo per clypeos è turri pendentes adumbrari Christianam fidem, quæ se, *Tanquam inviolabili clypeo Martyres tegunt contra Hereticos, & vitiosos omnes acerrime pugnantes, & in hostem ipsum, & veritatis oppugnatores jacula salutariter intorquent.* Sed rem adhuc totam variè firmo, & illustro amænè.*

722 Primo, pro scutum fidei, in eo Pauli testimonio potest legi ex Græco: *Janua fidei; scutum iu-*
quod scutum januae formam haberet. Unde *scutum iu-*
an. 29. *Theophylactus ad hunc Apostoli locum sic* Theoph.
scribit: Quemadmodum scutum toti corpori objectum est, cùm janua quedam custodiens, & concludens ipsum, ita firma, & indubitate fides anime est custodia. Proinde S. Ambros. in S. Ambr.
Ps. 118. Octon. 4. pro eo, quod nos legimus in loco Cant. dato; *Mille clypei pendent ex ea, verit: mille offia, seu mille januae; non a-*
lia de causa, nisi quia clypei instar januarum olim erant. Unde Ambrosianum acumen male obtundunt novi Critici, qui pro januis, sufficiunt clypeos. Videri possunt de hoc scuti etymo, & forma, præter Lexicographos, Turnebus lib. 11. Adversariorum cap. 27. Lipsius lib. 4. de Militia Romana, Dialogo 2. Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 22. Manutius lib. 3. de Quæsitibus per epistolam in 6. ad Alofium. Nimis ut in portis sumnum totius arcis firmamentum fuit, ita in scuto, quasi in porta; quam si hostis per rumpat, totam mox domum facilè subterrnat. Juvat scuti magnitudo humano corpori commensurata. Plutarchus in Aemilio scutum exhibet usque ad pedes demissum. *scuti mæ-*
Apud Nizetam, certaturo militi scutum ad gemitum. hominis longitudinem datur. Audi nunc Plutar. Chrysostomum Hom. 24. in Epist. ad Ephef. Scutum est, quod primò adversariorum jacu- S. Chrys.
la excipiit, & arma vulnerum expertia custo- Quanta p-
dit. Talis sit fides, ut totum contegat, non sit modica, ut pedes nudos, aut aliud quamvis partem corporis relinquat, sed sit commensurata corpore scutum. Talis nostrorum Martyrum fides, qua se totos, & Ecclesiæ universam contegunt, & protegunt, imò tot introclusi, aque communis firmissimis portarum præsidus, quot validissimos fidei actus elicere.

723 Secundo, munitissima haec fidei scuta Daemoni opposita, & Tyrannis objecta à nostraris Martyribus omnes adversarias petitio- Quam pra-
nes elidunt, omnia tela contorta depellunt, obfirmati
detegunt hostis callidissimi technas, insi- Martires
dias aperiunt, imò & ob oculos propo- scuto fidei,
nunt imbecilles, & exarmatas hostium vi- res, roburare fortissimis Christi Athletis oblatum, dum illis fortiter obsistunt usque ad atrocissimam mortem re ipsa exceptam. Est hoc, quod Paulus subtexuit: *In quo pos- sitis omnia tela nequissimi ignea extinguerere.* Cui consonant alia sacra Scripturæ testimonia. 1. Petri 5. 9. *Cui resistite fortis in fi-* 1. Pet. 5. 9.
de. Pro fortis, Græcè est: confortati in fide,
ut Hiero. vertit in cap. 55. Isaiae. Syrus legit: *Obfirmati: Pagninus, & Tigrina Solidi. Alii rigidi, duri, firmi. Et 1. Joan. cap. 5. 4. Hæc est* 1. Joan. 5. 4.
victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Ubi
quens de Martyribus veteris testamenti: 33.
Sancti per fidem vicerunt regna. Expende
modo

S. Ephr. modò quid de Martyribus prædicet S. Ephrem Encomio 2. SS. MM. ubi post enumerata varia tormentorum genera, in SS. Martyres expromta incredibili ipsorum constantiâ, & obſtentia, subdit. *Hi fidei clypeo munii universas inimici machinas everterunt, & proculcaverunt, nibilque omnino ipsos à sancto firmoque proposito detergere, atque evellere potuit.* Unus certè fidei clypeus sat illis erat ad retundendos, & illuminendos Dæmonis, & Tyrannorum ictus, & imperius. Egregie proinde S. Hiero. ad illa Pauli verba; *Ne principium quidem habere poterit inimicus animæ vulnerande, si tenuerimus scutum fidei: in quo non solum venientia tela franguntur, sed etiam totorum ipse ignis extinguuntur.* Quod præstitere Martyres abundè, & mirabiliter dexteritate; unde gloriosos de Diabolo, & Tyrannis reportaverunt triumphos.

724 Tertiò, superest adhuc inquirere, quid mysterii lateat sub illo Pauli verbo, *extinguere?* Forsan ad fidei clypeum ipso Martyrum cruento madentem referenda metaphora est; nam fidei pugilum sanguine manent omnino extinta ignea Diaboli, & Tyrannorum tela, ut ignis in aqua. Scio, olim clypeos Principum, & militum oleo inungit solere, ut claret ex 2. Reg. 1. 21. *Abeccus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unius (ipse clypeus) oleo.* Et Isaïæ 21. 5. *Surgite principes, arripite clypeum.* Ex Hebreo legitur: *Ungite clypeum.* Martyres non oleo, sed proprio sanguine prægrandes fidei sua clypeos ungebant. Hinc Nahum cap. 2. vaticinans obsidionem, & excidium Ninives per Medos & Chaldæos, describit graphicè militum arma, sed principaliori sensu rubeos nostrorum Martyrum clypeos: *Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis.* Fortes appellat Ecclesiæ Martyres; ut latè ibi efficit Rupertus: *Viri, qui eunt in coccineis, ipsi sunt, qui velociter muros Ninive ascenderunt, manifestis dicendum, Martyres sanctissimi.* Horum igitur clypeus dicitur *ignitus*, id est, ex auro, qui solis reperciens igniti videntur. Cæterum, pro *ignitus*, Hebraicè est, rubeus; unde verrit Chaldæus: *Scuta fortium ejus rubea, vel rubefacta, ut legit Pagninus & Tigrina: Armæ heroum illius rubea.* Syrus: *Clypei Giganum corum rubescunt.* Et quidem ignitus clypeus perinde est, ac purpureus; vivus enim purpuræ color appellari solet igneus. Unde Valer. Flaccus lib. 1. Argon. purpuram dixit igneam: *Tremit ignea fuso purpura.* Et S. Epiphanius lib. 2. de Hæresibus igneas vestes apud Danielem præsidibus nationum Angelis tributas, ipse interpretatur, coccineas. Igitur clypeus, vel scuta fortium Martyrum rubea, purpureaque sunt. Cumque ex Paulo liquidum sit clypeum esse fidei symbolum, videtur planè commendari his Nahum verbis Martyrum fidem proprio sanguine conchyliatam. Rubet hæc Martyrum fides ad instar clypei cruento madentis, ut purpureo, ac potentissimo liquore extinta penitus maneat universa Diaboli, & Tyrannorum tela ignea adversus Ecclesiæ contorta. Unde sapienter S. Ephrem Encomio 2. de Martyribus post medium, scribit de Diabolo sanctos Martyres per Tyrannos exigitante: *Ignorabat ianus ille, fore, quod suo*

gladio, quo immensos sanguinis rivos ex Sanctorum jugulo fuderat, ibi ipsi in primis nec pararet, ut vel ipsis piis, innocensque crux undis ipsem miserè suffocaretur infelix.

725 Quartò, notandum, tantum honoris clypeis delatum esse ab antiquis, ut primò nacentes pueri fuerint clypeis; à Lacedæmonibus excepti, & clypeis pro cunis utentes infantulos moverent. Ita Nonnus Pantopolitanus lib. 41. Dionysiacon: *Laconiæ ut mulieres filios parvunt super bene circulato scuto.* Theocritus in Herculisco Eidilio 25. *Cum ambos lavisset, & latè replevisset, posuit super scutum æreum.* Secundò, *El pro feretro.* neque nascentes tantum clypeo excepti, sed & mortui in scuto elati, imò sepulti. Mortuis scuta pro ferentris fune, testes sunt Ennius in Andromacha, Plutarchus in Apophthegmati, & Clemens Alexandrinus in Oratione exhortatoria ad Græcos. Proprio item in scuto sepeliri solitos, Euripides memorat in Troadibus. Tertiò, scutum in bello amissis pro magno veteres duxerunt flagitio, Græci, & Romani capitale id crimen habuere. Vide Lipsium lib. 5. de Militia Romana Dialogo 18. Germani eum, qui sine scuto ex bello rediisset, facris interdixere, auctore Cornelio Tacito lib. de Germanorum moribus: *Scutum reliquise Taci, præcipuum flagitium, nec aut sacris adesse, aut concilium inire ignominioso fas.* Lacedæmones infamè notarunt, teste Plutarcho in Problematis. Pervulgatum illud Lacedæmoniæ fæminæ, quæ cum filio ad bellum eunt clypeum præberet, dixisse fertur: *Aut hunc aut super hunc, teste Plutarcho lib. de Institutione Lacedæmoniorum, & Auso. Epi-*

Martyrum
sanguine
extincta
ignita ho-
ustum reia.

2. Reg. 1.
21.
Isaï. 2. 5.

Nah. 2.

Ruper.

Ignitus cly-
peus, id est,
purpureus.

S. Ephr.

Martyrum
fides sangu-
ne purpura-
ta.

Enati Mari-
ties in fidei
scuto.

Tenaciter
usque ad
mortem re-
tinuerant.

726 Omnia hæc fidei scuto, quo se & Ecclesiæ Martyres munire excellentiori quadrant ratione. Atque in primis, ipsi in hoc enati fidei scuto, sive primo in Baptismatis fonte, sive in martyrio, quod illis fuit vel primus vel secundus Baptismus, & solet appellari à Patribus *natalis dies.* Rursus, scutum hoc tenaciter retinuerunt usque adultum vita spiritum; in eo uti feretro inelati, & sepulti. Licet enim in patria fides non perferri, quia in ejus locum ad est divini Numinis visio clara; perfrat tamen fideli honor, gloria, meritum, & præmium, ad Ecclesiæ tutamentum, & Martyrum ipsorum splendorem. Tertiò, usque adeò Martyribus exutis ignominiosum amittere in martyrii bello scutum fidei, ut potius sanguinem profuderint, fævissima tormenta, & mortem subierint, quæcumq; à fide nec tantum discedere: illud enim dictum sibi putaverunt à Christo, & matre Ecclesiæ, cum illos ad bellum clypeo fidei subarmarent: *Aut hunc, aut super hunc: maluerunt, ut erant verissimi Ecclesiæ filii, super fidei scutum efferi mortuos, & discruicatos, quæcumq; fine fidei clypeo esse superstites.* Audi quid de SS. Martyribus scribat egregie S. Nyssenus Orat. 2. de 40. Martyribus: *Proponebatur ab adversariis, ut vel fidei in Dominum abjurarent, vel morte multarentur: respondebatur à viris fortibus; se velle usque ad mortem permanere in sermone, &c. Affonat S. Laurentius Justinianus in Ligno vita, ubi de fide cap. 5.*